

Sağlık Algısı Ölçeği'nin Türkçe Çevriminin Geçerlilik ve Güvenilirliği

Validity and Reliability of Turkish Version of Perception of Health Scale

Yrd.Doç.Dr. Hasibe KADIOĞLU,^a
Yrd.Doç.Dr. Ayşe YILDIZ^a

^aHemşirelik Bölümü,
Halk Sağlığı Hemşireliği AD,
Marmara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi, İstanbul

Geliş Tarihi/Received: 03.11.2010
Kabul Tarihi/Accepted: 14.10.2011

Bu çalışma, 12. Ulusal Hemşirelik Kongresi (20-24 Ekim 2009, Sivas)'nde poster bildirisi olarak sunulmuştur.

Yazışma Adresi/Correspondence:
Yrd.Doç.Dr. Hasibe KADIOĞLU
Marmara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Hemşirelik Bölümü,
Halk Sağlığı Hemşireliği AD, İstanbul,
TÜRKİYE/TURKEY
hasibek@gmail.com

ÖZET Amaç: Bu çalışmanın amacı Diamond ve ark.ları (2007) tarafından geliştirilen Sağlık Algısı Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanmasına yönelik geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yapmaktır. **Gereç ve Yöntemler:** Bu çalışma metodolojik türde yapılmıştır. Sağlık Algısı Ölçeği 15 maddeden oluşan ve dört alt faktörü bulunan beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçek İngilizceden Türkçeye ve daha sonra Türkçeden İngilizceye geri çevrildi. Ölçek İstanbul'da iki üniversitenin hemşirelik bölümü öğrencilerine (n= 287) ve onların aile bireylerine (n= 307) uygulandı. Ölçeğin geçerliği faktör analizi ve kapsam (içerik) geçerliği ile güvenilirliği ise madde-toplam puan korelasyonu, iç tutarlılık ve zamana göre değişmezlik yöntemleri ile değerlendirildi. Kapsam geçerliği için Kendal W Analizi, iç tutarlılık için Cronbach Alfa Katsayısı, madde analizi ve testin tekrarı için Pearson Korelasyon Analizi kullanıldı. **Bulgular:** Kapsam geçerliği altı uzmandan görüş alınarak değerlendirildi ve ölçekte yer alan maddelere ilişkin uzman görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı (p= 0,563). Madde toplam puan analizi sonucunda ölçek maddelerinin korelasyon değerleri tüm maddelerde 0,25'in üzerinde bulundu. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı hemşirelik öğrencilerinde 0,77, öğrencilerin ailelerinde 0,70 olarak bulundu. Faktör analizi sonucunda ölçeğin maddelerinin, toplam varyansın %53,21'ini açıklayan dört faktör altında toplandığı bulundu. Testin tekrarında ise Pearson korelasyon değeri 0,78 (p= 0,000) saptandı. **Sonuç:** Sağlık Algısı Ölçeği'nin Türkçe versiyonunun geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğuna karar verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kabul; sonuçların yeniden üretilebilirliği

ABSTRACT Objective: The aim of this study was to run the validity and reliability studies of Turkish adaptation of Perception of Health Scale developed by Diamond et al. (2007). **Material and Methods:** This study was done methodologically. Perception of Health Scale is a quintet quintette likert type scale composed of 15 items and four sub-factors. The scale was translated from English to Turkish using the back-translation technique. It was applied to students of nursing schools of two universities in Istanbul (n= 287) and their family members (n= 307). Validity of the scale was evaluated with factor analysis and content-scope validity and reliability was evaluated with item-total score correlation, internal consistency and continuity methods. Kendal W analysis was used for content validity, Cronbach's alpha coefficient was used for internal consistency, Pearson correlation analysis was used for item analysis and test-retest analysis. **Results:** Content validity was evaluated with opinions of 6 experts and between expert opinions about items of the scale was not found statistically significant difference (p= 0.563). Correlation values of scale items was found above 25 for all items as the result of item total score analysis. Cronbach's alpha coefficient was found as 77 in nursing students and 70 in the families of the students. As the result of factor analysis, items of the scale was found to gather under four factors explaining 53.21% of total variance. Pearson's correlation value was found as 0.78 in retest (p= 0.000). **Conclusion:** Turkish version of Perception of Health Scale was decided to be a valid and reliable scale.

Key Words: Perception; reproducibility of results

doi:10.5336/medsci.2010-21761

Copyright © 2012 by Türkiye Klinikleri

Türkiye Klinikleri J Med Sci 2012;32(1):47-53

Bireyin sağlık durumunu etkileyen sağlık davranışlarının oluşunu ve bu davranışların nasıl değiştirilebileceğine ağıklık getirebilmek için pek çok kavramsal model (sağlık inanç modeli ve sosyal öğrenme modeli gibi) geliştirilmiştir. Bu modellerde inançlar, tutumlar ve algılar sağlık davranışlarını etkileyen faktörler olarak belirtilmektedir.¹ Sağlık Algısı leği 2007 yılında Diamond ve ark. tarafından geliştirilmiş, orijinal dili İngilizce olan beşli likert tipi yeni bir ölçektir.¹ ölçeğin 15 maddesi ve “kontrol merkezi”, “z farkındalık”, “Kesinlik” ve “Sağlığın nemi” alt başlıklı dört alt faktörü bulunmaktadırdır.¹ Orijinal ölçeğin cevaplama süresi 5-7 dakika olup cevaplayıcılar her bir maddeye “ok katılıyorum (5)”, “Katılıyorum (4)”, “Kararsızım (3)”, “katılmıyorum (2)”, “Hiç katılmıyorum (1)” seçeneklerinden birini seçerek cevaplandırmaktadır. Ölçekteki olumsuz ifadeler ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en az puan 15, en çok puan 75’dir. Diamond ve ark. geliştirdikleri bu leği yetişkin bir gruba (n= 322) uygulamışlar ve alt grupların Cronbach Alpha Değerlerini: Kontrol merkezi için 0,90; öz farkındalık için 0,91; Kesinlik için 0,91; Sağlığın nemi için 0,82 bulmuşlardır.¹ Bu değerler ölçeğin Türkçeye uyarlamaya değer bir ölçek olduğunu göstermektedir. Ayrıca Türkçe literatürde de Sağlık Algısını değerlendiren bir ölçüm aracına rastlanmamıştır.

Bu çalışmanın amacı Diamond ve ark. tarafından geliştirilen Sağlık Algısı leği’nin Türkçeye uyarlamasına yönelik geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapmaktır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŐTIRMANIN TÜRÜ

Araőtırma metodolojik tipte yapılmıştır.

ARAŐTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araőtırmanın evrenini 2009 bahar döneminde İstanbul’da çalışmaya katılmayı kabul eden iki niversitenin hemşirelik öğrencileri (n= 287) ve öğrencilerin 18 yaş üstü aile bireyleri (n= 307) oluşturmuştur. Örneklem yapılmamıştır. Araőtırma döneminde bir okulda toplam 411, diğer okulda ise 230 ğrenci eğitim görmekteydi. Çalışmaya katılan

Öğrencilerin aile bireylerinin toplam sayısı belirlenmemiştir. Ölçek uyarlama ya da geliştirme çalışmalarında çalışma grubunun sayısını belirlemede net bir bilgi bulunmamakla birlikte kişi sayısı artıka ölçeğin güvenirliğinin arttığını belirten yayınlar bulunmaktadır.²⁻⁴ Bununla birlikte faktör analizi için örneklem hacmi değişken başına en az beş kişi düşecek kadar büyük olmalıdır.⁴ şencan’ın belirttiğine göre Comrey ve Lee rneklem büyüklüğü olarak n= 50 rakamı çok zayıf; n= 100 rakamı zayıf; 200 rakamı vasat; n= 300 rakamı iyi, n= 500 rakamı çok iyi ve n= 1000 rakamı mükemmel olarak tanımlamışlardır.⁴

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araőtırmanın verileri sosyodemografik veri formu ve Sağlık Algısı leği (SA) ile toplanmıştır.

Sağlık Algısı leği

Sağlık Algısı leği 2007 yılında Diamond ve ark.ları tarafından geliştirilmiştir. SA 15 madde ve dört alt faktrdn oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. 1., 5., 9., 10., 11. ve 14. maddeler olumlu tutum, 2., 3., 4., 6., 7., 8., 12., 13. ve 15. maddeler olumsuz ifadelerdir. Olumlu ifadeler “ok katılıyorum= 5”, “Katılıyorum= 4”, “Kararsızım= 3”, “katılmıyorum= 2”, “Hiç katılmıyorum= 1” şeklinde puanlanmıştır. Olumsuz ifadeler ise ters puanlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en az puan 15, en çok puan 75’dir. Ölçeğin alt gruplarına göre Cronbach Alpha Değerleri: Kontrol merkezi 0,90; öz farkındalık 0,91; Kesinlik 0,91; Sağlığın nemi 0,82’dir.

VERİLERİN TOPLANMASI

Veriler öğrencilerden ve ailelerinden kendi bildirimlerine dayalı toplanmıştır. Öğrenciler veri formlarını aynı zaman diliminde, kendi sınıflarında, gözlem altında yanıtlamışlardır. Öğrencilerden veriler toplandıktan sonra veri formları öğrenciler aracılığı ile aile bireyelerine gönderilmiştir. Aile bireyleri veri formlarını kendi evlerinde ve kendi bildirimine dayalı olarak öğrenciden yardım almadan cevaplamışlardır. Öğrenciler aile bireyelerini etkilememeleri ve ynlendirmemeleri konusunda önceden bilgilendirilmişlerdir.

ARAŐTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Sağlık Algısı Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması için ölçek sahibi Diamond'dan elektronik posta yolu ile izin alınmıŐtır. Çalışmanın yapıldığı kurumlardan izin alınmış ancak etik kurul onayı alınmamıŐtır.

VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Veriler SPSS 10.0 programı kullanılarak deđerlendirilmiŐtir. İçerik/kapsam geçerliği (Uzman Görüşü) için Kendal W Analizi, İç tutarlılık için Cronbach Alfa Katsayısı, Madde analizi ve testin tekrarı için Pearson Korelasyon Analizi Kullanılmıştır.

ARAŐTIRMANIN UYGULAMA PLANI

1. Dil Uyarlaması

Ölçeğin dil uyarlaması için hem grup çevirisi hem de geri çeviri tekniği kullanılmıştır. Grup çevirisi için anadili Türkçe olan ve İngilizce eğitim görmüş beŐ kiŐiye İngilizceden Türkçeye çevirisi yaptırıldı. Daha sonra araŐtırmacılar ve İngilizce alanında dil bilimcisi olan bir uzmanla birlikte çeviriler değerlendirilerek ölçek maddeleri üzerinde fikir birliğine varıldı. Ölçeğin geri çevirisi ise Türkçeyi öğrenip Türkiye'de kullanan ve Türkiye'de yaŐayan bir Amerikalı uzmana yaptırıldı.

2. Geçerlik Çalışması

Ölçeğin dil uyarlamasının ardından geçerliğini değerlendirmek için uzman görüşü yöntemi ile içerik (kapsam) geçerliği yapıldı. Bunun için konu ile ilgili altı akademisyenden uzman görüşü alındı. Uzmanlardan her bir ölçek maddesinin sağlık algısını ölçüp ölçmediğini ve ölçek maddelerin anlaşılrlılığını bir gösterge üzerinde 1 ile 4 puan arasında değerlendirmeleri istendi. Bu gösterge üzerinde 1 "uygun değil", 2 "uygun hâle getirilmesi gerekir", 3 "uygun fakat ufak değişiklikler gerekir", 4 "çok uygun" anlamında kullanılmıştır.

İçerik geçerliliğinin ardından faktör analizi ile ölçeğin faktör yapısı değerlendirildi.

3. Güvenirlik Çalışması

Ölçeğin güvenirliği madde analizi, iç tutarlılık ve zamana göre değişmezlik (test-tekrar test) ile de-

đerlendirildi. Testin tekrarı ilk uygulamadan 3 hafta sonra hemşirelik öğrencilerinde uygulandı.

BULGULAR

Bu araŐtırmaya, çalışmaya katılmayı kabul eden 287 hemşirelik öğrencisi ve 307 onların 18-65 yaŐ arasındaki aile bireyleri katılmıŐtır. Öğrencilerin yaŐ ortalaması 20,78 aile bireylerinin yaŐ ortalaması 37,08 olarak bulunmuştur (Tablo 1).

DİL UYARLAMASI

Ölçeğin dil geçerliği çalışmaları sonucunda, geri çevirisi yapılan ölçek ile orijinal ölçeğin eşdeğer olduğuna karar verildi (Tablo 2).

SAĞLIK ALGISI ÖLÇEĞİ'NİN GEÇERLİĞİNE İLİŞKİN BULGULAR

Kapsam Geçerliği: Kapsam geçerliği sonucunda altı uzmanın değerlendirme puanları Kendal W analizi ile değerlendirildiğinde uzman görüşlerinin istatistiksel olarak farklı olmadığı ($p=0,563$), uzmanlar arasında uyum olduğu bulunmuştur.

Ölçeğin Faktör Yapısı: Ölçeğin yapı geçerliği konusunda bilgi edinebilmek için, varimaks eksen döndürme yöntemiyle temel bileŐenler analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçeğin maddeleri, toplam varyansın %53,21'ini açıklayan dört faktör altında toplandığı bulunmuştur (Tablo 3).

SAĞLIK ALGISI ÖLÇEĞİ'NİN GÜVENİRLİĞİNE İLİŞKİN BULGULAR

Madde analizi: Madde toplam puan analizi sonucunda ölçek maddelerinin korelasyon değerleri hemşirelik öğrencilerinde 0,30 ile 0,67 arasında değişirken, öğrencilerin ailelerinde 0,25 ile 0,56 arasında bulunmuştur (Tablo 4).

TABLO 1: Demografik değişkenler.

Demografik değişkenler	Hemşirelik öğrencileri (n= 287)	Öğrenci aileleri (n= 307)
Ortalama yaŐ ±S	20,78 ± 1,84	37,08 ± 13,82
Kadın %	95,8	60
Eğitim % >lise	100	50,7

TABLO 2: Sağlık algısı ölçeğinin Türkçe ve İngilizce ölçek maddeleri.

Sağlık Algısı Ölçeği	Perception of Health Scale
1 Sağlığımı çok düşünürüm.	I think about my health a lot.
2 Sağlıklı olmak büyük ölçüde şans işidir.	Being healthy is largely a matter of good fortune.
3 Ben ne yaparsam yapayım, sağlıklı ya da hasta olacaksam zaten olan olur.	No matter what I do, if I am going to be healthy or not, it is just going to happen.
4 Sağlıklıysam bu Allah'ın bir lütfudur.	It is God's will if I am healthy.
5 Egzersiz yapar ve doğru beslenirsem sağlıklı kalırım.	If I exercise and eat right, I'm almost certain to stay healthy.
6 Sağlıklı kalmak için yapmam gerekenler konusunda sık sık kafam karışıyor.	I am often confused about what I should do to stay healthy.
7 Daha sağlıklı olmayı isterim, fakat bunun için yapmam gerekenleri henüz yapamıyorum.	I would like to be healthier, but I just can't get myself to do what is necessary.
8 Sağlığı koruyan yiyecek türleri üzerine o kadar çok farklı bilgi var ki ne yapmam gerektiğini bilmiyorum.	There are so many different reports on kinds of foods that keep you healthy that I don't know what I should do.
9 Benim için sağlıklı olan şeylere daha fazla para harcamaya hazırım.	I'm willing to spend extra money on things that are healthy for me.
10 Sağlıklı olup olmamak bana bağlıdır.	It is up to me whether I am healthy or not.
11 Sağlığım hayatımdaki en önemli düşüncedir.	My health is the most important consideration in my life.
12 Sağlıklı olmak şans işidir.	Good health is a matter of good luck.
13 Ne yaparsam yapayım sağlığımı değiştiremem	No matter what I do, I cannot change how healthy I am.
14 İstediyim kadar sağlıklı olabilirim	I can be as healthy as I desire.
15 Sağlıklı beslenme hakkında okuduğum her şeyi anlayamıyorum.	I cannot understand everything I read about healthy eating.

TABLO 3: Sağlık algısı ölçeğinin faktör yapısı.

Ölçeğin Alt Grupları	Ölçek Maddeleri	Faktör I	Faktör II	Faktör III	Faktör IV
Kontrol Merkezi (Center of control)	Sağlıklı olmak şans işidir	0,81			
	Sağlıklı olmak büyük ölçüde şans işidir	0,78			
	Ben ne yaparsam yapayım, sağlıklı ya da hasta olacaksam zaten olan olur	0,66			
	Ne yaparsam yapayım sağlığımı değiştiremem	0,58			
	Sağlıklıysam bu Allah'ın bir lütfudur.	0,49			
Kesinlik (Certainly)	Sağlığı koruyan yiyecek türleri üzerine o kadar çok farklı bilgi var ki ne yapmam gerektiğini bilmiyorum		0,77		
	Sağlıklı kalmak için yapmam gerekenler konusunda sık sık kafam karışıyor		0,72		
	Daha sağlıklı olmayı isterim, fakat bunun için yapmam gerekenleri henüz yapamıyorum		0,61		
	Sağlıklı beslenme hakkında okuduğum her şeyi anlayamıyorum		0,61		
Sağlığın Önemi (Importance of health)	Sağlığımı çok düşünürüm			0,71	
	Sağlığım hayatımdaki en önemli düşüncedir			0,70	
	Benim için sağlıklı olan şeylere daha fazla para harcamaya hazırım			0,59	
Öz Farkındalık (Self-awareness)	İstediyim kadar sağlıklı olabilirim				0,78
	Sağlıklı olup olmamak bana bağlıdır				0,75
	Egzersiz yapar ve doğru beslenirsem sağlıklı kalırım				0,48
Açıklanan Varyans (%)		16,69	13,70	11,53	11,27

TABLO 4: Sağlık algısı ölçeğinin madde toplam puan korelasyonu ve cronbach alpha değerleri.

Ölçeğin Alt Grupları	Ölçek Maddeleri	Hemşirelik Öğrencileri (n= 287)		Öğrenci Aileleri (n= 307)	
		Madde Toplam	Cronbach Alpha	Madde Toplam	Cronbach Alpha
Kontrol Merkezi	Sağlıklı olmak büyük ölçüde şans işidir.	0,60		0,52	
	Ben ne yaparsam yapayım, sağlıklı ya da hasta olacaksam zaten olan olur.	0,56		0,47	
	Sağlıklıysam bu Allah'ın bir lütfudur.	0,42	0,76	0,26	0,67
	Sağlıklı olmak şans işidir.	0,67		0,55	
	Ne yaparsam yapayım sağlığımı değiştiremem.	0,43		0,35	
Öz Farkındalık	Egzersiz yapar ve doğru beslenirsem sağlıklı kalırım.	0,34		0,25	
	Sağlıklı olup olmamak bana bağlıdır.	0,51	0,63	0,43	0,53
	İstedieğim kadar sağlıklı olabiliirim	0,47		0,35	
Kesinlik	Sağlıklı kalmak için yapmam gerekenler konusunda sık sık kafam karışıyor.	0,66		0,56	
	Daha sağlıklı olmayı isterim, fakat bunun için yapmam gerekenleri henüz yapamıyorum.	0,30		0,46	
	Sağlığı koruyan yiyecek türleri üzerine o kadar çok farklı bilgi var ki ne yapmam gerektiğini bilmiyorum.	0,58	0,71	0,56	0,73
	Sağlıklı beslenme hakkında okuduğum her şeyi anlayamıyorum.	0,48		0,50	
Sağlığın Önemi	Sağlığımı çok düşünürüm	0,38		0,42	
	Benim için sağlıklı olan şeylere daha fazla para harcamaya hazırım.	0,39	0,60	0,29	0,54
	Sağlığım hayatımdaki en önemli düşüncedir.	0,46		0,38	

İç tutarlılık: Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı hemşirelik öğrencilerinde 0,77, öğrencilerin ailelerinde 0,70 olup her iki grupta da iyi düzeyde güvenilirlik derecesine sahip olduğu bulunmuştur. Ölçeğin alt gruplarına göre Cronbach Alpha değerleri hemşirelik öğrencilerinde 0,60 ile 0,76 arasında değişirken (Kontrol merkezi 0,76; Öz farkındalık 0,63; Kesinlik 0,71; Sağlığın önemi 0,60), öğrencilerin ailelerinde 0,53 ile 0,73 (Kontrol merkezi 0,67; Öz farkındalık 0,53; Kesinlik 0,73; Sağlığın önemi 0,54) arasında değiştii bulundu.

Zamana göre değişmezlik (test-tekrar test): Testin tekrarında ise Pearson Korelasyon değeri 0,78 ($p=0,000$) olarak bulunmuştur.

TARTIŞMA

Bir ölçek uyarlaması çalışmasında dil uyarlaması yapıldıktan sonra o ölçeğin uyarlaması yapılan toplumda geçerli ve güvenilir olup olmadığının test edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada Sağlık Algısı Ölçeği'nin geçerli olup olmadığı faktör analizi ve kapsam (içerik) geçerliği ile güvenilir olup olmadığı ise madde-toplam puan korelasyonu, iç tutarlılık ve zamana göre değişmezlik yöntemleri ile değerlendirilmiştir.

Geçerlik: Geçerlik bir ölçüm aracının "neyi", ne denli "isabetli/doğru" olarak ölçme derecesidir.² Başka bir ifadeyle geçerlik bir ölçme aracının geliştirildiği amaca hizmet derecesi olarak tanımlanabilir.³ Bir ölçeğin geçerliğini değerlendirmede kullanılan farklı yöntemler bulunmakla birlikte faktör analizi ve kapsam (içerik) geçerliği en sık kullanılan yöntemlerdendir.²⁻⁴

Bu çalışmada ölçeğin geçerliğini değerlendirmek için faktör analizi ve içerik geçerliği kullanılmıştır.

Faktör yapısını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda maddelerin, ölçeğin özgün formuyla tutarlı biçimde, sağlık algısını yansıtan dört faktör altında toplandığı görülmüştür.

Kapsam geçerliği için uzman görüşü alınmış ve sonucunda uzmanlar arasında görüş birliği olduğu belirlenmiş ve ölçekte yer alan ifadelerin kültürümüze uygun olduğu ve sağlık algısını temsil ettiğine karar verilmiştir.

Güvenirlik: Bir ölçek için güvenilirlik ölçek sonuçlarının kavramsal yapıya ilişkin olguyu doğru bir şekilde ortaya çıkarması, ölçüm aracı farklı yerlerde, farklı zamanlarda ve aynı ana kütlede seçilen farklı örnek kütlelerde uygulandığında benzer sonuçlar vermesidir.⁵⁻⁸ Bir başka deyişle güvenilirlik, bir ölçme aracının hatalardan arınık olarak ölçme yapabilme yeteneğidir.³ Güvenilirliği test etmek için kullanılan başka yöntemler de olmasına rağmen en çok kullanılanları madde analizi, iç tutarlılık ve zamana göre değişmezliktir.⁹⁻¹²

Madde toplam korelasyonları ile maddenin geçerliğini saptamanın altında, ölçeği oluşturan bir test maddesine verilen tepkilerle ölçeğin tümüne verilen tepkiler arasında pozitif ve doğrusal yönde bir ilişkinin sayıtlısı yatar. Dolayısı ile bir maddeden alınan puanlarla tüm ölçekten alınan puanlar pozitif yönde ve yeterince yüksek bir korelasyon gösteriyorsa o madde ayırt edici kabul edilir ve nihai teste alınır. Erkuş'un belirttiğine göre Ebel 0,40 ve daha yüksek değerdeki maddeleri çok iyi ayırt edici, 0,30-0,40 arasında iyi, 0,20-0,30 arasındaki maddeler düzeltilmesi gereken maddeler olarak sınıflandırmakta ve 0,20'nin altında olan maddelerin ölçeğe alınmamasını önermektedir.³ Bu çalışmada ölçek maddelerinin madde-toplam korelasyon değerlerinin 0,25 üzerinde olması maddelerin ayırt edici gücünün iyi olduğunu göstermektedir. Yani ölçek maddelerinin sağlık algısını iyi ayırt ettiği söylenebilir.

Bir ölçeğin güvenilirliğini değerlendiren bir diğer ölçüt iç tutarlılıktır. İç tutarlılığı değerlendirmek için en fazla kullanılan Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısıdır. Cronbach Alpha katsayısı 0,40'dan düşük olması güvenilir olmadığını, 0,40-0,59 arası düşük güvenilirlikte, 0,60-0,79 arası oldukça güvenilir, 0,80-1,00 arası ise yüksek derecede güvenilir olduğunu gösterir.⁵ Bu çalışmada Sağlık Algısı Ölçeği'nin Cronbach Alpha katsayısı hemşirelik öğrencilerinde 0,77, öğrencilerin ailelerinde 0,70 olup her iki grupta da iyi düzeyde güvenilirlik derecesine sahiptir. Ölçeğin alt gruplarına göre Cronbach Alpha değerleri hemşirelik öğrencilerinde 0,60 ile 0,76 arasında olup iyi düzeyde güvenilirlik derecesine sahiptir (Kontrol merkezi 0,76; Öz farkındalık 0,63; Kesinlik 0,71; Sağlığın

önemi 0,60), öğrencilerin ailelerinde ise Kontrol merkezi alt grubunda 0,67, Kesinlik alt grubunda 0,73 olup iyi düzeyde güvenilirlik derecesine, Öz farkındalık alt grubunda 0,53, Sağlığın önemi alt grubunda 54 olup düşük güvenilirlik derecesine sahiptir. Orijinal ölçeğin alt boyutlarının Cronbach Alpha değerleri 0,82-0,91 arasında değişmekte olup bizim bulduğumuz iç tutarlılık katsayıları orijinal ölçekten daha düşüktür. Bunun nedeni büyük ihtimalle kültürlerarası farklılıktan kaynaklanmaktadır.

Bir ölçüm aracının güvenilir olmasının bir diğer özelliği de tekrarlanan ölçümlerde tutarlı sonuçlar vermesidir. Bunun için en sık kullanılan yöntem test-tekrar test yöntemidir. İki uygulamanın sonuçları korelasyon analizi ile değerlendirilir. Korelasyon kat sayısı 1'e ne kadar yakınsa o testin zamana göre değişmezliğinin o kadar iyi olduğu dü-

şünüldür.^{3,4} Korelasyon katsayısı 0,80 ve üstü yüksek, 0,60-0,80 güçlü ilişki, 0,40-0,59 orta derecede ilişki, 0,20-0,39 düşük ilişki ve 0,20'nin altı zayıf ilişki şeklinde yorumlanmaktadır.^{4,8} Bu çalışmada test tekrar-test yöntemiyle elde edilen korelasyon katsayısının 0,78 olması Sağlık Algısı Ölçeği'nin iki ayrı zamanda yapılan ölçümleri arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuş ve ölçeğin zamana göre değişmezliğine karar verilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Diamond ve ark. tarafından geliştirilen ve orijinal dili İngilizce olan Sağlık Algısı Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik sonuçları iyi bulunmuştur. Bu nedenle ölçeğin Türk toplumunun sağlık algısını değerlendirmede kullanılması önerilmekle birlikte, başka gruplar üzerinde de yeniden denenmesi tavsiye edilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Diamond JJ, Becker JA, Arenson CA, Chambers CV, Rosenthal MP. Development of a scale to measure adults' perceptions of health: preliminary findings. *Journal of Community Psychology* 2007;35(5):557-61.
2. Öner N. [Based knowledge about psychological tests]. *Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler*. 2. Baskı. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi; 2006. p.1-21.
3. Erkuş A. [Validity]. *Psikometri Üzerine Notlar*. 1. Baskı. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları No: 24; 2003. p.74-114.
4. Şencan H. [Factor analysis and reliability]. *Geçerlilik ve Güvenilirlik*. 1. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2005. p.355-414.
5. Gözüm S, Aksayan S. [A guide for transcultural adaptation of the scale II: psychometric characteristics and cross-cultural comparison]. *Turkish Journal of Research and Development in Nursing* 2003;5(1):3-14.
6. Ateş C, Öztuna D, Genç Y. [The use of intraclass correlation coefficient (ICC) in medical research: review]. *Türkiye Klinikleri J Biostat* 2009;1(2):59-64.
7. Öcek ZA, Gürsoy ŞT. [Two basic concepts that clinicians and researchers should think over carefully in investigations: reliability and validity]. *Türkiye Klinikleri J Gynecol Obst* 2007;17(4):310-20.
8. Çam MO, Arabacı LB. [Qualitative and quantitative steps on attitude scale construction]. *Turkish Journal of Research and Development in Nursing* 2010;12(2):59-71.
9. Köse Ş, Mandıracıoğlu A. [The development of a specific health-related quality of life (QOL) scale for patients with allergic rhinoconjunctivitis]. *Türkiye Klinikleri J Med Sci* 2009;29(5):1124-30.
10. Batı H, Tetik C, Gürpınar E. [Assessment of the validity and reliability of the Turkish Adaptation of the Study Process Questionnaire (R-SPQ-2F)]. *Türkiye Klinikleri J Med Sci* 2010;30(5):1639-46.
11. Mert E, Hallıoğlu O, Çamdeviren AH. [Turkish version of the parenting stress index short form: a psychometric study]. *Türkiye Klinikleri J Med Sci* 2008;28(3):291-6.
12. Saydam BK, Çeber E, Bilge A, Can ÖH, Mermer G, Demirelöz M, et al. [Reliability and validity of the reproductive health scale for Turkish adolescents]. *Türkiye Klinikleri J Med Sci* 2010;30(2):659-68.